

Hem>Familjefrågor och arv>Föräldransvar – vårdnad och umgängesrätt

Obs. Nyligen ändrades ursprungsversionen på [sk](#) av den här sidan. Våra översättare håller på att översätta den nya sidan till svenska.

Swipe to change

slovakiska

Föräldransvar – vårdnad och umgängesrätt

Slovakien

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldransvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldransvar?

Enligt Slovakiens familjelag (lag nr 36/2005 om familjen och om ändringar av vissa lagar) och rättspraxis omfattar föräldransvar (dvs. en förälders rättigheter och skyldigheter samt vårdnad om barn) särskilt att ta hand om, försörja och företräda barnet samt förvalta dess egendom.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldransvaret för ett barn?

Båda föräldrarna har gemensamt rättigheter och skyldigheter gentemot sina barn, oavsett om de fötts inom eller utanför äktenskapet eller om föräldrarna bor ihop eller inte (om de är gifta, separerade eller skilda).

En förälder kan fräntas dessa rättigheter och skyldigheter (eller få dessa begränsade) av domstol om allvariga omständigheter föreligger, i enlighet med artikel 38.4 i familjelagen.

En underårig förälder som är över 16 år kan av domstol tillerkännas rättigheter och skyldigheter som gäller barnets personliga omvårdnad, i enlighet med artikel 29 i familjelagen.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldransvar över sina barn?

Ja. Om båda föräldrarna till ett underårigt barn saknar rättslig handlingsförmåga, har framtagna sina rättigheter och skyldigheter gentemot sina barn eller är döda måste domstolen utse en förmyndare som personligen ska uppfostra och företräda barnet samt förvalta dess egendom.

4 Hur fastställs föräldransvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Domstolen måste besluta om fördelningen och utövandet av föräldrarnas rättigheter och skyldigheter (även om båda föräldrar fortsätter att utöva dessa tillsammans). Den kan också godkänna ett avtal som föräldrarna slutit.

Enligt artikel 36.1 i familjelagen kan föräldrarna till ett underårigt barn som inte bor ihop när som helst sluta ett avtal om utövandet av sina rättigheter och skyldigheter som föräldrar. Om föräldrarna inte kan komma överens kan domstolen fastställa hur deras rättigheter och skyldigheter ska utövas, även när ingen begäran om detta har lämnats in. Domstolen ska i synnerhet besluta vem av föräldrarna som ska tilldelas vårdnaden (*osobná starostlivosť* – "personlig omvårdnad") om underåriga barn. Tillämpliga delar av bestämmelserna i artiklarna 24–26 ska gälla.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldransvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Ett avtal mellan föräldrar om deras rättigheter och skyldigheter måste godkännas av domstol.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldransvaret?

Konfliktlösning utanför domstol erbjuds i form av medling, enligt lag nr 420/2004 om medling. Denna lag gäller också för tvister som uppkommer på familjerättens område. Medling är ett förfarande utanför domstol där parterna får hjälp av en medlare för att lösa tvister i samband med avtal eller andra rättsliga förhållanden. Ett avtal som upprättas genom medling måste vara skriftligt och är bindande för parterna.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Domstolen kan i princip besluta om alla frågor utom att bevilja ensam vårdnad (personlig omvårdnad) till en av föräldrarna. Bara om en av föräldrarna har framtagna sina rättigheter och skyldigheter gentemot sitt barn kan en ensamstående förälder få ensam vårdnad om barnet i fråga. I praktiken beslutar domstolen emellertid vilken av föräldrarna som ska ha hand om den personliga omvårdnaden om barnet, företräda det och förvalta dess egendom. Domstolen beslutar också hur den förälder som inte tilldelas vårdnaden ska bidra till barnets försörjning. Alternativt kan domstolen godkänna ett avtal som föräldrarna själva slutit gällande underhåll.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Termen "föräldransvar" är svår att överföra på den slovakiska familjerätten. I slovakisk familjerätt används i stället begreppet "föräldrars rättigheter och skyldigheter". Dessa delas alltid lika av båda föräldrar (och därför kan det aldrig bli tal om "ensam vårdnad" utom om en av föräldrarna är död, inte har rättslig handlingsförmåga eller har framtagna sina rättigheter och skyldigheter som förälder). En åtskillnad måste göras mellan dessa fall och fall då en person tilldelas "personlig omvårdnad" om ett barn. Om en av föräldrarna tilldelas den personliga omvårdnaden om barnet kan denna förälder fatta beslut om alla rutinmässiga frågor som rör barnets vardag utan den andra förälderns samtycke. Emellertid krävs den andra förälderns samtycke i alla viktiga frågor som gäller föräldrarnas rättigheter och skyldigheter gentemot barnet (såsom förvaltning av barnets egendom, flyttning utomlands med barnet, medborgarskap, godkännande av medicinsk behandling, förberedelser för ett framtida yrke osv.). Om föräldrarna inte kan komma överens avgör domstolen ärendet på begäran av en av föräldrarna.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Domstolen kan bestämma att föräldrarna ska ta hand om barnet växelvis (dvs. delad vårdnad) om båda två kan uppfostra barnet och vill ta hand om den personliga omvårdnaden. Det görs dock endast om det anses ligga i barnets intresse och gör det lättare att uppfylla barnets behov. Om minst en av föräldrarna samtycker till att dela den personliga omvårdnaden om barnet ska domstolen undersöka om detta är det bästa för barnet.

Se även svaren på samtliga frågor ovan, särskilt svaret på fråga 8.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldransvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Distriktsdomstolen på den ort där det underåriga barnet bor, är behörig när det gäller sådana ansökningar. Inga särskilda formaliteter måste uppfyllas och inga särskilda handlingar behöver bifogas, eftersom detta är ett förfarande som domstolen kan inleda på eget initiativ. Vilka handlingar som ska lämnas in beror på innehållet i ansökan, men vanligtvis krävs ett födelsebevis för barnet i fråga.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Ett förenklat och mindre formellt förfarande tillämpas. Ett alternativ är att använda sig av en provisorisk dom, för vilken ett brådskande förfarande tillämpas.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Alla förfaranden som rör föräldrars rättigheter och skyldigheter är befriade från domstolsavgifter. För närvarande går det enligt de slovakiska rättshjälpsreglerna bara att undantas från att betala domstolsavgifter och att få sig ett ombud tilldelat utan kostnad. Mycket få personer väljer att företrädas av en advokat, med tanke på att denna sorts förfarande inte är ett tvistemål. Om en person uppfyller villkoren för undantag från domstolsavgifter kan domstolen emellertid, på eget initiativ, välja att tillhandahålla ett ombud kostnadsfritt, exempelvis en advokat, om den anser att sådan representation krävs för att partens intressen ska kunna skyddas.

Domstolen hänvisar alla parter som begär en advokat och som uppfyller villkoren för undantag från domstolsavgifter till rättshjälpscentrumet. Domstolen upplyser parterna om detta alternativ. Domstolen kan bevilja en part ett fullständigt eller partiellt undantag från domstolsavgifter om dennes omständigheter motiverar detta, och om det inte skulle vara godtyckligt eller uppenbart lönlöst eller försvåra det rättsliga förfarandet. Såvida domstolen inte beslutar något annat gäller undantaget hela förfarandet och har retroaktiv effekt. Avgifter som betalats innan beslutet om undantag fattades återbetalas emellertid inte. Rättshjälpscentrumet erbjuder rättshjälp och säkerhet för fysiska personer som av ekonomiska skäl inte har möjlighet att använda juridiska tjänster för att utöva och skydda sina rättigheter. Rättshjälpens utsträckning regleras i lag nr 327/2005 om rättshjälp till personer utan tillräckliga ekonomiska medel.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Ja, sådana beslut går att överklaga.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

En ansökan om att få ett beslut verkställt lämnas in till den allmänna domstolen på den ort där barnet är bosatt. Förfarandet för verkställighet av beslut regleras av lag nr 99/1963 (civilprocesslagen).

Det vanliga verkställighetsförfarandet tillämpas (verkställighet genom domstol) utom i ärenden som gäller personlig omvårdnad (om ett barn ska återlämnas till den förälder som enligt beslutet ska ha den personliga vårdsnaden om barnet). I sådana fall tillämpas ett striktare förfarande (böter och eventuell medverkan av polis eller andra behöriga verkställighetsmyndigheter).

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Beslut om föräldrars rättigheter och skyldigheter som har fattats av en domstol i en annan medlemsstat erkänns och verkställs utan något särskilt förfarande i Slovakien, i enlighet med rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar (artikel 21.1), dvs. utan att beslutet först måste förklaras verkställbart.

En berörd part kan emellertid begära att ett beslut som fattats i en annan medlemsstat ska förklaras verkställbart. I detta fall tillämpas förfarandet i kapitel III avsnitt 2 i förordningen.

Ansökan ska lämnas in till distriktsdomstolen på den ort där barnet har sin hemvist eller, om barnet inte har någon hemvist, domstolen på den ort där barnet bor för tillfället eller, om någon sådan domstol inte finns, till distriktsdomstolen för Bratislava I.

Ansökan om att ett beslut ska godkännas eller förklaras verkställbart måste åtföljas av en kopia av beslutet om föräldrarnas rättigheter och skyldigheter som uppfyller villkoren för bevis på autenticitet samt av en handling som intygar beslutet. En sådan utfärdas på begäran av den berörda parten av ursprungsdomstolen, dvs. den domstol som fattade beslutet.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Överklagan görs vid den distriktsdomstol som utfärdade det ursprungliga beslutet, men ärendet avgörs emellertid av den regionala domstolen. Överklagan mot erkännande av beslut om föräldrars rättigheter och skyldigheter hanteras och avgörs i enlighet med civilprocesslagen.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Slovakiska domstolar fattar bara beslut i förfaranden som rör föräldrars rättigheter och skyldigheter om barnet har sin stadigvarande hemvist i Slovakien. Om barnet inte bor i Slovakien, men har sin hemvist där, eller om föräldrarna inte bor i Slovakien eller är av olika nationalitet tillämpas slovakisk lag i enlighet med Haagkonventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn (ref. nr 344/2002) (kapitel III i konventionen).

I lag nr 97/1963 om internationell privaträtt och processrätt fastställs att förhållandet mellan föräldrar och barn, bland annat regleras när en förälders rättigheter och skyldigheter tar sin början och när de upphör, av lagen i det land där barnet har sin stadigvarande hemvist. I undantagsfall kan domstolen ta hänsyn till ett annat lands lagstiftning om det föreligger en väsentlig koppling med ärendet i fråga och det är nödvändigt för att skydda barnet eller dess egendom. Föräldrarnas rättigheter och skyldigheter i det land där barnet ursprungligen hade sin stadigvarande hemvist förblir giltiga även om barnets hemvist ändras. Om en av föräldrarna inte hade några rättigheter eller skyldigheter som erkänns i slovakisk lag, börjar sådana rättigheter och skyldigheter att gälla då barnets hemvist ändras till Slovakien. Föräldrars utövande av rättigheter och skyldigheter regleras genom lagstiftningen i det land där barnet har sin stadigvarande hemvist.

Bestämmelserna i lagen om internationell privaträtt och processrätt tillämpas bara i avsaknad av ett internationellt avtal, eller om ett befintligt internationellt avtal inte innehåller några lagvalsregler för fastställande av tillämplig lag.

Utöver 1996 års Haagkonvention är Slovakien också bundet av ett antal bilaterala avtal som innehåller bestämmelser om tillämplig lagstiftning. Dessa bestämmelser har företräde framför bestämmelserna i lagen om internationell privaträtt och processrätt i förfaranden som rör föräldrars rättigheter och skyldigheter. Dessa bilaterala avtal är som följer:

Bulgarien: Avtal mellan Tjeckoslovakien och Bulgarien om rättshjälp och reglering av rättsliga förhållanden som rör civil-, familje- och brottsmål (Sofia den 25 november 1976, dekret nr 3/1978).

Kroatien: Slovenien: Avtal mellan Tjeckoslovakien och Jugoslavien om rättshjälp och reglering av rättsliga förhållanden som rör civil-, familje- och brottsmål (Belgrad den 20 januari 1964, dekret nr 207/1964).

Ungern: Avtal mellan Tjeckoslovakien och Ungern om rättshjälp och reglering av rättsliga förhållanden som rör civil-, familje- och brottsmål (Bratislava den 28 mars 1989, ref. nr 63/1990).

Polen: Avtal mellan Tjeckoslovakien och Polen om rättshjälp och reglering av rättsliga förhållanden som rör civil-, familje- och brottsmål (Warszawa den 21 december 1987, dekret nr 42/1989).

Rumänien: Avtal mellan Tjeckoslovakien och Rumänien om rättshjälp och reglering av rättsliga förhållanden som rör civil-, familje- och brottsmål (Prag den 25 oktober 1958, dekret nr 31/1959).

Senaste uppdatering: 14/01/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.